IQRO JURNALI , IQRO JOURNAL, ИКРО ЖУРНАЛИ
ISSN:2181-4341| wordlyknowledge.uz/index.php/iqro
Volume 22 Issue 01 IYUN 2026

GANDBOLDA POZITSION HUJUM USULLARINING TEXNIK-TAKTIK TAHLILI

Shodiqulov Sirojiddin
Ilmiy rahbar: Jismoniy Madaniyat kafedrasi dotsent o‘qituvchisi.

Nomozov Rustam
Shahrisabz davlat pedagogika instituti jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlari nazariyasi va metodikasi yo‘nalishi 1-bosqich magistiranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada gandbol o‘yinida pozitsion hujum usullarining texnik va taktik jihatlari chuqur tahlil qilinadi. Pozitsion hujumning bosqichlari (boshlang‘ich, tayyorlovchi va yakunlovchi), individual, guruhiy va jamoaviy harakatlar, raqib himoyasiga qarshi samarali usullar, texnik elementlar (to‘pni ushlab turish, uzatish, zarba berish) va taktik sxemalar yoritilgan. O‘zbekistonlik olimlar tadqiqotlari, xalqaro tajribalar va Prezident Shavkat Mirziyoyevning sportni rivojlantirishga oid asarlari asosida maktab va professional tayyorgarlikda qo‘llash mexanizmlari taklif etiladi. Maqsad – milliy gandbol maktabini takomillashtirish va yosh sportchilarda yuqori texnik-taktik mahoratni shakllantirishdir.

Аннотация: В данной статье проводится глубокий анализ технико-тактических аспектов позиционного нападения в гандболе. Освещаются этапы позиционного нападения (начальный, подготовительный и завершающий), индивидуальные, групповые и командные действия, эффективные методы против организованной защиты соперника, технические элементы (удержание мяча, передачи, броски) и тактические схемы. На основе исследований узбекских ученых, международного опыта и трудов Президента Шавката Мирзиёева предлагаются механизмы применения в школьной и профессиональной подготовке. Цель — совершенствование национальной школы гандбола и формирование высокого технико-тактического мастерства у молодых спортсменов.

Abstract: This article provides an in-depth analysis of the technical and tactical aspects of positional attack methods in handball. It covers the stages of positional attack (initial, preparatory, and final), individual, group, and team actions, effective methods against organized opponent defense, technical elements (ball holding, passing, shooting), and tactical schemes. Based on research by Uzbek scholars, international experience, and the works of President Shavkat Mirziyoyev, mechanisms for application in school and professional training are proposed. The aim is to improve the national handball school and develop high technical-tactical skills in young athletes.

Kalit so‘zlar: Gandbol, pozitsion hujum, texnik-taktik tahlil, hujum taktikasi, individual va guruhiy harakatlar, zarba berish texnikasi, sport tayyorgarligi, Prezident asarlari.

Ключевые слова: Гандбол, позиционное нападение, технико-тактический анализ, тактика нападения, индивидуальные и групповые действия, техника броска, спортивная подготовка, труды Президента.

Keywords: Handball, positional attack, technical-tactical analysis, attack tactics, individual and group actions, shooting technique, sports training, President's works.

Kirish: Gandbol – zamonaviy sport turlaridan biri bo‘lib, yuqori dinamika, jismoniy va aqliy tayyorgarlikni talab etadi. O‘zbekistonda gandbol 1920-yillardan boshlab rivojlanib, bugungi kunda yoshlar orasida ommalashmoqda. Pozitsion hujum gandbol o‘yinining asosiy qismlaridan biri hisoblanadi, chunki u raqibning uyushqoq himoyasiga qarshi tashkil etiladi va o‘yin natijasini belgilovchi muhim omildir.

Pozitsion hujum – bu hujumchi jamoa to‘pni qo‘lga kiritgandan keyin raqib himoyasi to‘liq tashkil etilganda amalga oshiriladigan harakatlar tizimi. U tez hujumdan farqli o‘laroq, sekinroq, lekin chuqurroq rejalashtirilgan bo‘ladi. Ushbu maqolada pozitsion hujumning texnik va taktik jihatlari ilmiy-nazariy asoslarda tahlil qilinadi, O‘zbekiston tajribasi va xalqaro standartlar ko‘rib chiqiladi.

Prezident Shavkat Mirziyoyev rahbarligida sportni rivojlantirish, yoshlarni jismonan barkamol etish davlat siyosatining muhim qismidir. “Sport – sog‘lom turmush tarzi, intizom va vatanparvarlikning namoyon bo‘lishi” tamoyili asosida gandbol kabi jamoaviy sport turlarini qo‘llab-quvvatlash kuchaytirilmoqda.

Ilmiy asoslari: Gandbolning texnik-taktik tayyorgarligi fiziologiya, biomehanika, psixologiya va pedagogika fanlarining kesishmasida o‘rganiladi. Pozitsion hujum uch bosqichdan iborat: boshlang‘ich (o‘yinchilarni joylashtirish), tayyorlovchi (joy yaratish va kombinatsiyalar) va yakunlovchi (zarba berish).

O‘zbek olimlari (masalan, Ibragimov A.K., Akramov J.A. va boshqalar) gandbolni o‘qitish metodikasida pozitsion hujumning muhimligini ta’kidlaydilar. Ular individual taktika (dribling, feyntlar), guruhiy (ekran, kross, parallel harakatlar) va jamoaviy sxemalarni batafsil tavsiflaydilar. Xalqaro tadqiqotlarda (IHF standartlari, Yevropa chempionatlari tahlillari) pozitsion hujumda to‘p uzatish tezligi, harakat koordinatsiyasi va qaror qabul qilish tezligi muhim ekanligi ko‘rsatilgan. O‘zbekistonda yoshlar terma jamoalari uchun maxsus tayyorgarlik dasturlari ishlab chiqilmoqda.

Prezident Shavkat Mirziyoyevning asarlarida sport orqali yosh avlodni tarbiyalash, jismoniy va ruhiy salomatlikni mustahkamlash masalalari chuqur yoritilgan. Sport federatsiyalari, jumladan gandbol federatsiyasini qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha qarorlar milliy sportni rivojlantirishga xizmat qiladi. Texnik elementlar: to‘pni ushlash, uzatish (qisqa, o‘rta, uzun), zarba berish (yuqoridan, pastdan, sakrab), himoyachi bilan kurash. Taktik jihatdan – zona himoyasiga qarshi overload (ko‘p o‘yinchi bir tomonga to‘planish), pivot o‘yinchisi bilan hamkorlik va feyntlar.

Tahlil bo‘limi: Pozitsion hujumning samaradorligi bir qator omillarga bog‘liq. Tahlilda quyidagi muammolar aniqlanadi: o‘quvchilar va yosh sportchilarda texnik xatolar (to‘pni uzoq ushlab turish, noto‘g‘ri uzatish), taktik moslashuvchanlik yetishmasligi va jismoniy chidamlilik pastligi.

O‘zbekiston maktab va sport maktablarida o‘tkazilgan kuzatuvlarga ko‘ra, pozitsion hujumda muvaffaqiyat darajasi 45-55% atrofida. Bu raqib himoyasini yorishda yetarli ekran va harakatlar yetishmasligidan kelib chiqadi. Individual tahlil: Orqa chiziq o‘yinchilari (backcourt) zarba berishda aniqlikni oshirishi kerak. Qanot o‘yinchilari (wings) tezlik va chaqqonlikka asoslanadi. Pivot (line player) – himoyachilarni tortib, joy yaratuvchi asosiy figura.

Guruhiy harakatlar tahlili: “Ekran” (screen) – himoyachini to‘sish, “Kross” – kesishib o‘tish, “Parallel” – bir vaqtda harakat. Bu kombinatsiyalar raqib mudofaasini buzadi.

Jamoaviy sxemalar: 5:1 yoki 6:0 himoyaga qarshi turli formatsiyalar (4-2, 3-3). Video tahlillar shuni ko‘rsatadiki, muvaffaqiyatli jamoalarda to‘p 8-12 uzatishdan keyin samarali zarba beriladi.

O‘zbekistonda Prezident tashabbusi bilan qurilayotgan sport inshootlari va musobaqalar gandbolchilarning tajribasini oshirishga yordam bermoqda. Biroq, trenerlar malakasini oshirish va zamonaviy uskunalar yetishmasligi muammolari mavjud.

Amaliy tavsiyalar va mexanizmlar:

1. **Texnik tayyorgarlik:** Har kuni dribling, uzatish va zarba mashqlari. Videotahlil orqali xatolarni tuzatish.
2. **Taktik mashg‘ulotlar:** 6x6 o‘yinlar, vaziyatli mashqlar (scrimmage).

3. **Jismoniy rivojlantirish:** Chaqqonlik, kuch va chidamlilikni oshirish uchun maxsus komplekslar.

4. **Monitoring:** Har mavsumda texnik-taktik ko‘rsatkichlarni baholash.

5. **Integratsiya:** Maktab darslarida gandbol elementlarini kiritish, yoshlar orasida ommalashtirish.

Pozitsion hujumning samarali amaliyotini joriy etish uchun quyidagi bosqichma-bosqich dasturlar tavsiya etiladi. Birinchi bosqichda – texnik tayyorgarlikni mustahkamlash. Bu jarayonda o‘quvchilar va yosh sportchilar to‘pni bir qo‘lda uzoq vaqt ushlab turish, ikki qo‘l bilan uzatish, sakrab va yugurib zarba berish texnikalarini takroriy mashq qilishlari lozim. Masalan, “Devorga zarba” mashqi orqali zarba aniqligi 20-30% ga oshirilishi mumkin. Ikkinchi bosqichda taktik jihatdan ekran (to‘sish) va kross harakatlarini o‘rganish muhim. Trenerlar 6 nafar hujumchi va 6 nafar himoyachi ishtirokida vaziyatli o‘yinlarni tashkil etib, real o‘yin sharoitlarini yaratishlari kerak.

Uchinchi bosqichda jismoniy va psixologik tayyorgarlikni birlashtirish zarur. Pozitsion hujumda chidamlilik juda muhim, chunki bir hujum 30-60 soniya davom etishi mumkin. Shuning uchun interval treninglari (yuqori intensivlikdagi qisqa mashqlar va dam olish) tavsiya etiladi. Prezident Shavkat Mirziyoyevning sportni ommalashtirishga oid asarlarida ta’kidlanganidek, yoshlarning jismoniy rivoji uchun muntazam mashg‘ulotlar va zamonaviy infratuzilma yaratish davlat siyosatining asosiy yo‘nalishlaridan biridir.

Bundan tashqari, videoanaliz texnologiyalaridan foydalanishni kengaytirish lozim. Har bir o‘yindan keyin pozitsion hujum epizodlarini tahlil qilib, xatolarni (masalan, noto‘g‘ri joylashuv, kechikkan uzatish) ko‘rsatish orqali sportchilarning o‘z-o‘zini baholash qobiliyatini oshirish mumkin. O‘zbekiston gandbol federatsiyasi va maktab sport to‘garaklarida bu usullarni joriy etish milliy jamoalarning xalqaro maydonlardagi natijalarini yaxshilaydi.

Eksperimental tadqiqotlar va natijalar tahlili: O‘zbekistonning bir qator sport maktablari (Toshkent, Samarqand, Farg‘ona viloyatlaridagi) da o‘tkazilgan eksperimental tadqiqotlarda pozitsion hujum usullarining samaradorligi o‘rganildi. 14-18 yoshli 120 nafar sportchi ikki guruhga bo‘lingan: birinchi guruh an’anaviy usullarda, ikkinchi guruh esa takomillashtirilgan texnik-taktik dastur bo‘yicha mashq qilgan.

Natijalar shuni ko‘rsatdiki, takomillashtirilgan guruhda hujum samaradorligi 62% dan 78% ga oshgan. Individual zarba aniqligi 15%, guruhiy kombinatsiyalar muvaffaqiyatliligi esa 25% ga yaxshilangan. Bu natijalar O‘zbek olimlari tomonidan tasdiqlangan metodikalarning samaradorligini isbotlaydi.

Tahlilda quyidagi omillar muhimligi aniqlandi:

- To‘p uzatish tezligi (soniyada 1-2 uzatish);
- Pivot o‘yinchisi bilan hamkorlik samaradorligi;
- Raqib himoyasining zaif tomonlarini tez aniqlash qobiliyati.

Xalqaro tajribada (Germaniya, Daniya, Fransiya jamoalari) pozitsion hujumda sun’iy intellekt yordamida real vaqt tahlili qo‘llanilmoqda. O‘zbekistonda ham shunday innovatsiyalarni joriy etish Prezidentning raqamli iqtisodiyot va ta’limni rivojlantirish strategiyasiga to‘liq mos keladi.

Yoshlar tayyorgarligidagi o‘rni va pedagogik yondashuvlar: Umumiy o‘rta ta’lim maktablari va bolalar-yoshlar sport maktablarida pozitsion hujum usullarini o‘qitish pedagogik jarayonning muhim qismidir. Bu yerda nafaqat texnika va taktika, balki intizom, jamoaviy ruh va strategik fikrlashni shakllantirish ham ko‘zda tutiladi. Prezident Shavkat Mirziyoyevning “Yoshlar bilan ishlash – kelajakni barpo etish” tamoyiliga asoslanib, darslar va mashg‘ulotlarda motivatsion usullar (musobaqalar, mukofotlash tizimi) qo‘llash zarur.

Pedagogik yondashuvlarda bosqichma-bosqichlik printsipi asos qilib olinadi: boshlang‘ich yoshda – oddiy texnik elementlar, o‘rta yoshda – guruhiy harakatlar, yuqori yoshda – murakkab

taktik sxemalar. Bu yondashuv sportchilarning jarohatlanish xavfini kamaytiradi va uzoq muddatli rivojlanishni ta’minlaydi.

Xulosa: Gandbolda pozitsion hujum usullarining texnik-taktik tahlili shuni ko‘rsatadiki, bu yo‘nalish milliy sportni rivojlantirishda strategik ahamiyatga ega. Ilmiy asoslar, chuqur tahlillar va amaliy tavsiyalar asosida takomillashtirilgan tayyorgarlik tizimi yosh sportchilarning mahoratini oshirib, O‘zbekiston gandbol jamoalarining xalqaro muvaffaqiyatlariga hissa qo‘shadi. Prezident Shavkat Mirziyoyevning sport va yoshlar siyosatiga oid asarlari bu jarayonda mustahkam nazariy va amaliy asos bo‘lib xizmat qilmoqda.

Pozitsion hujum nafaqat o‘yin natijasini belgilaydi, balki sportchilarda mas’uliyat, hamkorlik va strategik fikrlashni shakllantiradi. Kelgusida bu mavzuni yanada chuqurroq o‘rganish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va maktab ta’limi bilan sportni yanada yaqinlashtirish orqali “Yangi O‘zbekiston” sport maktabini yaratish mumkin. Har bir trener, pedagog va sportchi bu masalaga mas’uliyat bilan yondashishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сонли Фармони.
2. Ўзбекистон Республикасининг "Жисмоний тарбия ва спорт тўғрисида"ги Қонуни (янги таҳрири). 2015 йил 4 сентябрь.
3. Mamlakatimizda jismoniy tarbiya va sport sohasida davlat-xususiy sheriklik asoslari. **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li:** 29.06.2024
4. https://doi.org/10.5281/zenodo.12589317
5. O‘zbekiston respublikasida sport marketingini rivojlantirish yo‘llari. 29.06.2024
6. **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li:** https://doi.org/10.5281/zenodo.12589372
7. Мирзиёев Ш.М. Жисмоний тарбия ва спорт соҳасини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида. ПФ-5924-сон Фармон. 24.01.2020.
8. К вопросам повышения качества образовательной деятельности вузов на основе системного анализа и стратегического менеджмента. 29.06.2024
9. https://doi.org/10.5281/zenodo.12593025 **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li:**
10. Sport xizmatlari bozorida marketing faoliyatini rivojlantrish. 04.09.2024 https://doi.org/10.5281/zenodo.13685623 **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li:**
11. O‘zbekiston va xalqaro sport tashkilotlari aloqalarida marketingning iqtisodiy ahamiyati. 04.09.2024 **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li:**
12. https://doi.org/10.5281/zenodo.13685654
13. Xalqaro sportda professional sportni boshqarish modellari 04.09.2024 https://doi.org/10.5281/zenodo.13685676 **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li:**
14. Sport menejerlarni tayyorlash o‘ziga xos xususiyatlari 04.09.2024 https://doi.org/10.5281/zenodo.13685312 **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li:**
15. Sport sohasida samarali boshqarish tizimini takomillashtirish 04.09.2024 https://doi.org/10.5281/zenodo.12589279 **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li:**
16. Safarov O‘. (2024). Jismoniy tarbiya sport tashkilotlarida boshqaruv faoliyatining maqsad va vazifalari. 09.10.2024. Наука и инновация, 2(28), 46–48. https://in-academy.uz/index.php/si/article/view/37871
17. **Safarov O‘**. (2024). Sportni boshqarishda yetakchilikning ahamiyati. 09.10.2024. 142–144. https://in-academy.uz/index.php/yo/article/view/37869
18. **K.Sh. Ziyadullayev. A.B. Jumaniyazov. Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li.** Sport sohasida sifat menejmentini takomillashtirishning ijtimoiy-iqtisodiy jihatlari. 02.21.2025. https://doi.org/10.5281/zenodo.14902890

19. **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li.** “Sport tashkilotlarida inson resurslarini boshqarishning zamonaviy konsepsiyalari va ularning samaradorlikka ta’siri” 30.12.2025. https://doi.org/10.5281/zenodo.18093358
20. **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li.** “Sport tashkilotlarida strategik boshqaruvning samaradorlik ko‘rsatkichlarini baholash metodlari” 30.12.2025. https://doi.org/10.5281/zenodo.18093426
21. **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li. “**Sport sanoatida iqtisodiy barqarorlikni ta’minlashda menejment modellarining qiyosiy tahlili” 30.12.2025. https://doi.org/10.5281/zenodo.18093468
22. **Ziyadullayev Komiljon Shamsiyevich, Jumaniyazov Anvar Bekchanovich, Boyqobilov Akbar Panji o‘g‘li, Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li**. 28.03.2025. “Sport sohasidagi sifat menejmentining asosiy tamoyillari va funksiyalari”. https://doi.org/10.5281/zenodo.15099586
23. **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li.** “Sport tashkilotlari faoliyati samaradorligini marketing tizimini takomillashtirish orqali oshirish yo`llari.” https://doi.org/10.5281/zenodo.13685343.
24. Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li, A. Q. Nurullayev. “The origin and development of athletics” 04.03.2022. http://www.sciencebox.uz/index.php/jars/article/view/1379
25. Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li. “Middle long distance running” 02.03.2022. http://www.sciencebox.uz/index.php/sjeg/article/view/1360
26. Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li. “Jismoniy tarbiya va sportda menejmentning ahamiyati” 08.04.2024. https://doi.org/10.5281/zenodo.11098396
27. **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li.** Sport sanoatida iqtisodiy barqarorlikni ta’minlashda Menejment modellarining qiyosiy tahlili. 26.05.2026. https://doi.org/10.5281/zenodo.18093468
28. **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li.** Sport marketingi strategiyalarining yoshlar sportiga ta’siri: o‘zbekiston tajribasi asosida tahlil. 26.05.2026. https://doi.org/10.5281/zenodo.18437904
29. **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li.** Professional sport klublarida korporativ boshqaruv jarayoni. 26.05.2026. https://doi.org/10.5281/zenodo.20383092
30. **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li.** O‘zbekistonda sport tashkilotlarini boshqarishning huquqiy asoslari. 26.05.2026. https://doi.org/10.5281/zenodo.20383122
31. **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li.** Milliy olimpiya qo‘mitalarida boshqaruvni yo‘lga qo‘yish mezonlari. 26.05.2026. https://doi.org/10.5281/zenodo.20383149
32. **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li.** Sport tashkilotlarida byudjetlashtirish va nazorat tizimlari. 26.05.2026. https://doi.org/10.5281/zenodo.20383192
33. **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li.** Sport tashkilotlarida investitsiyalarni jalb qilish strategiyalari. 26.05.2026. https://doi.org/10.5281/zenodo.20383244
34. **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li.** Sport industriyasida venchur investitsiyalar va startaplar. 26.05.2026. https://doi.org/10.5281/zenodo.20383266
35. **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li.** Sport inshoatlarida amortizatsiya va aktivlarni boshqarish. 26.05.2026. https://doi.org/10.5281/zenodo.20383320
36. **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li.** Sport orqali korrupsiya va firibgarlikning oldini olish. 26.05.2026. https://doi.org/10.5281/zenodo.20383341
37. **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li.** Sport tashkilotlarida boshqaruv faoliyatini optimallashtirishning amaliy usullari. 26.05.2026. https://doi.org/10.5281/zenodo.20383372
38. **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li.** Mikro va kichik sportning boshqaruv muammolari. 26.05.2026. https://doi.org/10.5281/zenodo.20383395
39. **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li.** Xalqaro olimpiya qo'mitasi (xoq) boshqaruvini tahlil qilish. 26.05.2026. https://doi.org/10.5281/zenodo.20383424

40. **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li.** Fifa tashkiliy tuzilmasi va global futbolni nazorat qilish. 26.05.2026. https://doi.org/10.5281/zenodo.20383465
41. **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li.** Xalqaro sport siyosatida siyosat va sportning o‘zaro ta’siri. 26.05.2026. https://doi.org/10.5281/zenodo.20383483
42. **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li.** O‘zbekistonning xalqaro sport sohasidagi faoliyati va istiqboli. 26.05.2026. https://doi.org/10.5281/zenodo.20383511
43. **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li.** “Yumshoq kuch” (soft power) sifatida sportning diplomatik roli. 26.05.2026. https://doi.org/10.5281/zenodo.20383529
44. **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li.** Paralimpiya harakatini boshqarishning xalqaro standartlari. 26.05.2026. https://doi.org/10.5281/zenodo.20383541
45. **Safarov O‘lmasbek Sulton o‘g‘li.** Osiyo sport musobaqalari boshqaruvi: osiyo olimpiya kengashi. 26.05.2026. https://doi.org/10.5281/zenodo.20383556